

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat ebaausate kauplemistavade kohta Euroopa ettevõtjatevahelises toiduainete ja muude kaupade tarneahelas”

COM(2013) 37 final

(2013/C 327/06)

Raportöör: **Igor ŠARMÍR**

18. märtsil 2013 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat ebaausate kauplemistavade kohta Euroopa ettevõtjatevahelises toiduainete ja muude kaupade tarneahelas”

COM(2013) 37 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 140, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee võtab teadmiseks Euroopa Komisjoni avaldatud roheline raamatu ja arwab, et see peegeldab märkimisväärset positiivset nihet komisjoni lähenemises ebaausate kauplemistavadele.

1.2 Komitee arwab, et ebaausate kauplemistavade kasutamine on mitte üksnes ebaaus ja ebaeetiline, vaid ka vastuolus õiguse üldpõhimõtete ning nõudluse ja pakkumise poole huvidega. Kuna tegelikult tähendab see märkimisväärselt tugevama turuseisundi kuritarvitamist, siis soovitame kasutada terminit „kuritahtlikud kauplemistavad”, mida igapäevaselt kasutatakse näiteks prantsuse ja inglise keeles.

1.3 Komitee arvates on praeguste ebaausate kauplemistavade ulatus ja sügavus peamiselt viimastel aastakümnetel aset leidnud ühinemiste ja omandamiste tulemus.

1.4 Komitee on seisukohal, et toiduainete tarneahela toimimise parandamist käsitleva kõrgetasemelise foorumi senised tulemused on ebaselged ning et välja pakutud meetodid pole ebaausate kauplemistavade probleemi lahendamiseks piisavad. Seepärast soovitab komitee Euroopa Komisjonil uute algatustega välja tulla.

1.5 Kuna komitee on kindel, et ebaausaid tavasid saab kasutada kõigis lepingulistest suhetes, on ta veendunud, et olukord on eriti halb ühelt poolt supermarketite ning teiselt poolt põllumajanduse ja toiduainete tootmisega tegelevate VKEde vahelistes äritehingutes, kus kuritahtlikkuse vormid ja ulatus on võtnud mõõtmed, mida kusagil mujal ei esine.

1.6 Komiteel on eriti hea meel, et komisjon väljendab rohelist raamatus selgesõnaliselt kahtlust, kas tõelist lepinguvabadust saab üldse olla, kui suhted on väga ebavõrdsed. See ühtib komitee arvamusega.

1.7 Komitee leiab, et komisjoni rohelistes raamatus on ebaausate kauplemistavade olemus ja peamised liigid väga hästi välja toodud. Siiski usub komitee kindlalt, et komisjon peaks esitama ebaausate kauplemistavade ühtse määratluse sarnaselt direktiivis 2005/29/EÜ juba sätestatule, sest rohelistes raamatus viidatud tavaldel on teatav sarnasus „eksitavate turundusvõtetega”⁽¹⁾.

1.8 Ebaausaid kauplemistavad annavad olulisel määral tooni „hirmuõhkkonnas”, milles nõrgem lepinguosaline kardab kaotada tugevama osalise tellimusi. Eelkõige on sellega tegu siis, kui suured jaeettevõtjad survestavad ebaõiglaselt oma tarnijaid ja/või kehtestavad liiga kõrged hinnad jaemüüjatele ja seega ka tarbijatele.

1.9 Komitee arvates ei piirdu ebaausate kauplemistavade tagajärjed ainult ettevõtjatevaheliste tehingutega ega kahjusta üksnes nõrgemaid lepinguosalisi. Samuti on ohvriteks tarbijad, aga ka riiklikud majandushuvid – seda tõsiasi ei ole rohelistes raamatus piisavalt rõhutatud.

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus „Eksitavad turundusvõtted” (ELT C 271, 19.09.2013, lk 61-65).

1.10 Komitee arvab, et mitmes liikmesriigis ebaausate kauplemistavade piiramiseks vastuvõetud seadused peegeldavad fakti, et praegune olukord on lubamatu. Kuigi need seadused ei ole eri põhjustel andnud rahuldavaid tulemusi, oleks vale öelda, et saavutatud ei ole üldse midagi. Üks õnnestumistest on suurem läbipaistvus tulu jaotamisel ning lõpu tegemine eriti jultunud väljapressimistavadele.

1.11 Kuigi komiteel pole põhjust uskuda, et nende seaduste vastuvõtmine liikmesriikides mõjub halvasti kaupade vabale liikumisele ELis, võivad ilmned mõned piirangud. Siiski ei ole ükski neist seadustest olemuselt proteksionistlik ning neid kohaldatakse ühtviisi nii kodumaistele kui ka teistest liikmesriikidest pärit ettevõtetele.

1.12 Komitee soovitab, et mis tahes täiendavaid kaalutlusi selle üle, kuidas tegelda ebaausate kauplemistavade probleemiga, tuleks alustada lepinguvabaduse puudumisest mõnedes suhetes.

1.13 Komitee soovitab, et mis tahes tulevastes ettepanekutes ebavõrdsete ärisuhete reguleerimiseks võetaks arvesse „hirmufaktorit“. On tarvis tagada lepinguosaliste vahel vajalik tasakaal, et nende suhted oleksid võrdväärsed. Sel põhjusel ei saa ebaausate kauplemistavade reguleerimise esmane eesmärk olla üksnes nõrgema lepinguosalise kaitsmine, vaid ka riiklike majandushuvide kaitse. See võiks näiteks tähendada, et sellest mõjutatud toiduainete tarnijad ei peaks aktiivselt osalema haldus- ja kohtumenetlustes.

1.14 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles esitama õigusakti ettepaneku ebaausate kauplemistavade keelustamiseks. See peaks põhinema esialgsel lootelul sellistest kõige tüüpilisematest tavadest, mida tugevamad lepinguosalisel kasutatavad selleks, et oma tavapäraseid kulud ja riskid nõrgemale osalisele üle kanda.

1.15 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema koostööd riikide konkurentsiasutustega, et viimastel aastakümnetel saadud konkreetsetele kogemustele tuginedes kavandada kehtivate – ja ilmselt aegunud – konkurentsieeskirjade põhjalik läbi vaatamine, et edendada ausat konkurentsi, mis põhineb asjakohase teabe ausal vahetamisel selles valdkonnas, et võtta arvesse kõiki tegelikult domineerival positsioonil olevaid osalisi.

2. Sissejuhatus

2.1 Rohelises raamatus eristatakse toiduainete ja muude kaupade tarne-/turustusahelaid, mis on täiesti põhjendatud, kuna toiduainetel on muude kaupadega võrreldes teatavad eriomadused.

2.2 Viimasel kahel aastakümnel on toimunud tarne-/turustusahelates kuuluvate ettevõtete märkimisväärne konsolideerimine, viies selliste suurettevõtete loomiseni, mis tegelikult on oligopolid. Toiduainete tarne-/turustusahelate puhul kehtib see eelkõige jaemüügisektori kohta, mõnevõrra vähem töötleva tööstuse ja kõige vähem põllumajandussaaduste esmatootmise kohta. Selle tagajärjeks on suured tasakaaluhäired toiduainete tarneahelas, kuna oligopolidel on tohtu võim oma äripartnerite suhtes, kes on märksa rohkem killustatud.

2.3 Komitee on veendunud, et tekkinud struktuurilised tasakaaluhäired viivad mõnel juhul ebaausate kauplemistavade kasutamiseni ning et sageli need tavad mitte ainult ei kahjusta õiglust, ausust ja kõlbluspõhimõtteid, vaid on ka vastuolus seaduse aluspõhimõtetega.

2.4 Rohelises raamatus on viga väites, et esimene ELi tasandi arutelu ebaausate kauplemistavade üle toimus alles 2009. aastal. See on aasta, mil need esmakordselt ilmusid Euroopa Komisjoni ametlikku päevakorda. Siiski avaldas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba 2005. aastal olulise arvamuse⁽²⁾, milles – ajal, mil ebaausate kauplemistavade probleem oli alles tabuteema – toodi esile ja kritiseeriti jaemüügiketide toimimise paljusid negatiivseid külgi. Tuleks märkida ka tähtsat rolli, mis oli Euroopa Parlamendi 2007. aasta dokumendil „Kirjalik deklaratsioon Euroopa Liidus tegutsevate suurte selvehallide jõupositiooni kuritarvitamise uurimise ja selle vastu võitlemise kohta“⁽³⁾, milles Euroopa Komisjoni kutsuti selgesõnaliselt üles astuma samme olukorra parandamiseks.

2.5 Komitee arvates on toiduainete tarneahela toimimise parandamise kõrgetasemelise foorumi tulemused siiani mõnevõrra ebakindlad, kuna heade tavade rakendamise raamistik ei ole kaasa toonud ühtki kokkulepet ebaausate kauplemistavade tegelemise kohta, mille üle on teiste hulgas kahetsust avaldanud ka kolm Euroopa Komisjoni volinikku⁽⁴⁾.

2.6 Euroopa konkurentsivõrgustiku aruanne kinnitab, et ebaausate kauplemistavade kasutamine on tegelikkus, eriti toiduainesektoris. See on kooskõlas komitee veendumusega, et kui supermarketid kuritarvitavad oma tugevamat majanduslikku positsiooni VKEdest toiduainete tootjate ja töötlejate suhtes, siis on see palju kordi tõsisem nähtus kui muudes lepingulistest suhetes. Tõsiasi, et vaid need toiduainete suurte jaemüügiketidele tarnijad on juba aastaid kurtnud, aga mitte keegi muu, on selle täiendavaks tõestuseks.

⁽²⁾ ELT C 255, 14.10.2005, lk 44.

⁽³⁾ Kirjalik deklaratsioon nr 0088/2007 Euroopa Liidus tegutsevate suurte selvehallide jõupositiooni kuritarvitamise uurimise ja selle vastu võitlemise kohta.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjoni pressiteade, Brüssel, 5. detsember 2012, Improving the functioning of the food supply chain.

2.7 Komitee märgib ära komisjoni väite, et ebaausad kauplemistavad on kahjulikud ELi majandusele kui niisugusele ja mitte ainult kahe ettevõtte vahelistele lepingulistele suhetele.

3. Ebaausate kauplemistavade määratlus

3.1 Ebaausate kauplemistavade mõiste

3.1.1 Siiani pole ärisuhete lepinguvabaduse osas ametlikult kahtlust avaldatud – isegi mitte supermarketite ja VKEdest toiduainete tootjate puhul. Viimase ajani oli see vabadus mitte ainult supermarketite, vaid ka ametiasutuste üks peamine argument ebaausate kauplemistavade reguleerimise vastu, mis oleks väidetavalt võinud sellist vabadust piirata. Komitee peab väga oluliseks, et rohelises raamatus on sellest seisukohast loobutud ning tunnistatakse selgesõnaliselt, et tõelist lepinguvabadust ei ole olemas juhul, kui kahe lepinguosalise majanduslik tugevus on äärmiselt ebavõrdne.

3.1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jaoks on lepinguvabaduse puudumise tunnistamine hädavajalik eeltingimus selleks, et tõhusalt otsida terviklikke lahendusi probleemidele, mis tekivad tarne-/turustusvõrkudes valitsevast tasakaalustamatusest, seda eelkõige toiduainete puhul.

3.1.3 Rohelise raamatu selles osas on Euroopa Komisjon ebaausate kauplemistavade olemuse ja peamised liigid väga hästi välja toonud. Eriti supermarketite ja toiduainete tarnijate vahelistes suhetes pole nõrgemal poolel tegelikult alternatiivi, kuna turul on väga vähe suuri kliente ning, mis veel tähtsam, nad kõik kohtlevad tarnijaid vägagi ühtemoodi.

3.1.4 Mitme rohelises raamatus nimetatud ebaausa kauplemistava näite põhjal saab selgeks, et mõned ostjad ei kõhkle kasutamast mis tahes vahendeid, et tagada endale täiendav ja täiesti õigustamatu kasu teisele lepingupoolele kahju tekitamise arvelt. Üks konkreetne vorm on tasumine fiktiivsete teenuste või palumata teenuste eest, millest teisel poolel pole mingit kasu.

3.1.5 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas esitatud küsimustele:

— 1. küsimus. Komitee arvab, et roheline raamat peaks esitama ebaausate kauplemistavade määratluse, mis on samasugune, nagu juba on esitatud direktiivis 2005/29/EÜ. Komitee nõustub siiski elementide ja parameetritega, mis rohelise raamatu kohaselt on ebaausate kauplemistavade puhul tüüpilised.

— 3. küsimus. Ebaausate kauplemistavade mõiste ei tohiks piiruda lepinguliste läbirääkimistega, vaid peaks hõlmama ärisuhte kogukestust.

— 4. küsimus. Teoreetiliselt võivad ebaausad kauplemistavad esineda tarne-/turustusahela igas lülis, kuid kõnealusel vormis ilmnevad need üksnes supermarketite suhetes VKEdest toiduainete tootjate ja tarnijatega. Puuduvad viited näiteks selle kohta, et rahvusvahelised toiduettevõtjad, mis on samuti oligopolid, nõuaksid oma tarnijatelt toote müügilikusse lisamise tasu või fiktiivsete teenuste eest maksmist. Tuleks siiski nimetada juhtumeid, mil rahvusvahelised toiduettevõtjad seavad nende (soovitav) toodete tarnimise sõltuvusse tingimusest, et sarnaseid kaupu ei hangita nende konkurentidelt.

— 5. küsimus. Hirmufaktor on üldtuntud tegelikkus, eelkõige jaemüügikettide suhetes VKEdest toiduainetootjatega. Selle allikas on otsene või kaudne ähvardus katkestada tarnijaga ärisuhted ning sellest tuleneda võivad tõsised majanduslikud raskused viimasele. Mis tahes katse ebaausaid kauplemistavasid reguleerida peaks seda hirmufaktorit arvesse võtma, sest see vaigistab juba eos igasuguse tarnijapoolse kaebuse või isegi tõendite esitamise haldus- või kohtumenetluse käigus.

3.2 Ebaausate kauplemistavade näited

3.2.1 Komiteel on heameel, et Euroopa Komisjon toetub oma dokumendis mitmete liikmesriikide konkurentsiametite teabele. Lisaks teatisele juba mainitutele soovitame eriti soojalt koostööd Prantsusmaa ja Tšehhi ametivõimudega, kellel on vahetu kogemus ebaausaid kauplemistavasid käsitlevate riiklike õigusaktide rakendamise kohta. Kontrollide käigus on monopolidevastastel ametitel õigus uurida raamatupidamisdokumente (lepingud, arved, pangaväljavõtted jne), mille abil saab otseselt tõendada ebaausate kauplemistavade kasutamist.

3.2.2 Ühendkuningriigi, Hispaania ja Iirimaa konkurentsiametite esitatud näited osutavad, et vale on viidata paljudele kasutatud tavadele kui pelgalt ebaeetilistele, sest need on silmnähtavalt seaduse piiridest väljapool (eriti käib see kiusamise ja hirmutamise kohta).

3.3 Ebaausate kauplemistavade võimalik mõju

3.3.1 Ei ole kahtlust tugevama osalise kasutatud ebaausate kauplemistavade kahjulikust mõjust nõrgemale osalisele, mille loogiliseks tulemuseks on investeeringute ja tooteuudenduse pidurdumine. Ent komitee leiab, et mõju tarbijatele ei kajastata piisavalt, kuna tagajärjeks on kaugelt enam kui vaid uuenduse pärssimine. Kuid selles osas eritakse täielikult riiklikke majandushuve, mida rohelises raamatus eespool küll mainitakse. Kõige selgemini ilmneb selline oht Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, kus supermarketid on täielikult teiste liikmesriikide ettevõtjate käes. Kuna kodumaised tootjad – kellest enamik on VKEd – ei suuda täita sageli väljapressimise mõõtmeid võtvaid tingimusi, on piirkonna põllumajandus- ja toiduainetesektor tervenisti kokku kukkumas ja riigid, mis varem suutsid end peamiste toiduainete

osas ise majandada, on oma toiduga kindlustatuse võime suuresti minetanud. Kodumaine tootmine on seega asendunud sageli väga kahtlase kvaliteediga impordiga.

3.3.2 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas esitatud küsimustele:

— 6. küsimus. Ebaausate kauplemistavade kasutamine on tava-pärane toiduainesektoris, eriti supermarketites, igapäevaste kommertstehingute puhul.

— 7. küsimus. Muude kui toidukaupade tarnijad on jaemüügikettides ebaausate kauplemistavade ohvrid palju väiksemas ulatuses. Töenäoliselt on see tingitud nende väiksemast sõltuvusest suurtest jaemüügiõrkuudest, kuna näiteks mänguasjade, spordikaupade või riiete tarnijatel on palju suurem valik potentsiaalseid ostjaid kui toiduainete tootjatel. Frantsiisisuhetes võib täheldada ebaausaid kauplemistavasid nii toiduainete kui ka muude kaupade jaekaubandussektoris, kus põhimõtteliselt on tegu samade probleemidega nagu neid kirjeldati toiduainete turustusahela teemalises arvamuses. Ka seal on tegu samasuguse tasakaalustamata suhtega tugeva osapoolle (frantsiisiandja/kett) ja palju nõrgema osapoolle (frantsiisivõtja) vahel ning kus on seega tegu samuti lepingulise (läbirääkimis)vabaduse puudumisega. Frantsiisivõtja allkirjastab liitumislepingu frantsiisiandja kehtestatud tingimustel ja tal ei ole mingit muud võimalust kui ta soovib seda lepingut saada. Ka frantsiisisuhetes kehtivad eelnevalt toodud märkused, mis puudutavad hirmufaktorit, turustaja (frantsiisiandja) kulude ülekandmist tarnijale (frantsiisivõtja) ilma vastutasuta/lisandväärtuseta frantsiisivõtjale. Lepingu kehtimise ajal muudab frantsiisiandja tihti ühepoolselt eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid juhiste abil, niisiis lepinguväliselt.

— 8. küsimus. Ebaausatel kauplemistavadel on suur mõju põllumajandus- ja toiduainetesektori VKEde investeerimis- ja uuendusvõimele. Investeeringud avaliku huviga seotud aspektide kaitseks – näiteks keskkond, töötingimused, loomade heaolu ja kliima – on väiksemad, kuna sõltutakse vähestest ostjatest ja selline olukord tekitab ebakindlust.

— 9. küsimus. Ettevõtjatevahelistes suhetes esinevate ebaausate kauplemistavade mõju tarbijatele uuriti üksikasjalikult eriuuringus⁽⁵⁾. Praegune süsteem kahjustab tarbijaid just

pikaajaliselt, sest puudu jääb jätkusuutlikku tootmise ja uuendustesse tehtavatest investeeringutest. Pikas perspektiivis kannavad nad uuesti kaotusi turutõrgete tõttu sellistes valdkondades nagu keskkond, kliima, töötingimused ja loomade heaolu. Sellele vastu seismiseks näib meile sobivam, kui tarbijad maksaksid toidu eest täna natuke rohkem, sest praegu rajaneb jaemüügikettide konkurents üksnes madalaimal võimalikul tarbijahinnal, mille eest tuuakse ohvriks kõik muu.

— 10. küsimus. Ebaausate kauplemistavade negatiivses mõjus ühtsele turule ei ole kahtlust, sest nad piiravad märkimisväärselt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate võimalusi end kehtestada. Tegelikult otsustavad suured jaemüüjad, mida ja kus müüakse, ning sageli ei lähtuta parimast hinnast ja kvaliteedi suhtest, vaid kriteeriumiks on hoopis innukam soov või võime nõustuda ebaausate kauplemistavade-ga.

4. Ebaausaid kauplemistavasid käsitlevad õigusraamistikud

4.1 Praeguste õigusraamistike analüüs liikmesriikide ja ELi tasandil paljastas kaks fakti. Esiteks on ebaausate kauplemistavade kasutamine mõnede tugevama positsioonil olevate majanduselus osalejate poolt nüüdseks üldteada ja vaieldamatu fakt. Mitmes liikmesriigis on asjaomased ametiasutused tõdenud, et praegust olukorda on vaja reguleerida.

4.2 Ebaausate kauplemistavade praegune levik esmajoones suurte jaemüügikettide ja toiduainete tootjate vahelistes tehingutes paljastab eriti selgelt, et konkurentsivõime on iganenud. Mõned ebaausate kauplemistavade liigid tõstavad esile tõsiseid konkurentsitingimuste moonutusi ja tõeliselt domineerivat positsiooni, millega praegused monopolide kohta käivad õigusaktid ei suuda tegeleda.

4.3 Lisaks konkurentsivõime läbivaatamisele on komitee arvates täiesti õigustatud, kui ELi tasandil keelatakse teatavate määratletud ebaausate kauplemistavade kasutamine ning ühtlustatakse seega lahknevat õiguskeskkonda vajalikul määral. Ent on tarvis loogilist seost ebaausate kauplemistavade reguleerimise ja monopole käsitlevate õigusaktide läbivaatamise vahel, tagamaks, et sanktsioonid kehtestatakse vaid ebaausaid kauplemistavasid sisaldavate lepingute loogilistele algatajatele, st domineeriva positsiooniga osalistele.

4.4 Ühtlustatud reguleerimine saab olla tõhus, kui võetakse arvesse „nimekirjast väljaarvamise ohtu” ehk siis nõrgema lepinguosalise, eelkõige supermarketitele tarnivate VKEde võimetust kaebusi esitada; eesmärgiks peab võtma rohkem kui vaid ettevõtjatevahelistes suhetes esinevate probleemide käsitlemist.

⁽⁵⁾ Consumers International „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?”, 2012.

4.5 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas veel vastamata küsimustele:

— 11. küsimus. Ebaausate kauplemistavade reguleerimine mõnes liikmesriigis ei ole siiani andnud rahuldavaid tulemusi. Komitee arvates on põhjus osaliselt selles, et enamik asjaomaseid õigusakte on võetud vastu suhteliselt hiljuti (Itaalias, Slovakkias, Tšehhi Vabariigis, Ungaris ja Rumeenias), aga ka selles, et olemasolev õiguslik taust ei tuginenud selgelt lepinguvabaduse puudumisele, ehkki iseenesest juba see, et tõdetakse ebaausate kauplemistavade kasutamist, annab märku, et lepinguvabaduse osas ei ole kõik korras. Ent oleks vale öelda, et nende õigusaktidega midagi ei saavutatud. Riikides, kus need on vastu võetud, ei rakendata enam kõige häbiväärsemaid lepingutingimusi ja supermarketid peavad kasutama keerulisemaid meetodeid, kui nad soovivad kindlustada eelised, millele neil puudub õigus. Suurimat edu on saavutatud Prantsusmaal, kus seaduste ja sundtäitmismeetmete survele on mahahindlus saavutanud mõistliku taseme (10–15 % varasema 50–60 % asemel)⁽⁶⁾. Tulemuseks on toiduainete tarneahela tulude jaotuse palju suurem läbipaistvus.

— 12. küsimus. Asjakohase seaduse vastuvõtmise pakilisus sõltub muu hulgas ebaausate kauplemistavade kasutamise ulatusest, kuid see on riigiti erinev. Olukord erineb Lõuna-Euroopas, Kesk- ja Ida-Euroopa riikides ja ka Euroopa põhjaosas. Igas piirkonnas on ka veidi erinev õiguskultuur ja -tava. Sel põhjusel mõnes riigis juba on reguleeriv (isereguleeriv) raamistik ja mõnes ei ole.

— 14. küsimus. Komitee on veendunud, et ELi tasandil tuleb võtta vastu uued ühtlustamismeetmed (vt punktid 4.2, 4.3 ja 4.4).

— 15. küsimus. Reguleerimise teatud positiivset mõju võib juba täheldada (vt eespool). Mõneti valmistab muret reguleerimise kehtestamine selles valdkonnas, kuid see on seotud lepinguvabaduse eeldusega. Kuna see on aga kõnealustes lepingu- listes suhetes tegelikult olematu, ei ole muretsemiseks põhjust.

5. Ebaausate kauplemistavade vastaste eeskirjade jõustamine

5.1 Riiklikud jõustamismehhanismid

5.1.1 Komitee toetab Euroopa Komisjoni seisukohta, et praegu ebaausate kauplemistavade vastu riiklikul tasandil jõustatavad mehhanismid on üldiselt ebapiisavad. Peamiselt on see tingitud asjaolust, et arvesse ei võeta teatud hirmuõhustikku, mis on tingitud tõelise lepinguvabaduse puudumisest ja nimekirjast väljaarvamise ohust. Neid probleeme on siiani parimal viisil käsitletud Prantsusmaal, kus järelevalveasutus võib tegutseda

mitteametliku teabe alusel ja omal algatusel. Ebaausate kauplemistavade allasurumine toimub ka riiklike majandushuvide kaitsest ajendatuna, mitte ainult nõrgema lepinguosalise kaitseks.

5.1.2 Ehkki mõnes liikmesriigis on olemas seadused ebaausate lepingutavade vastu võitlemiseks, siis teistes need puuduvad. Lisaks on küllaltki suuri erinevusi konkreetsete seaduste vahel. Pole kahtlust, et nimetatud kaks asjaolu on piiriülesele kaubandusele teatud takistuseks (16. küsimus).

5.1.3 Komitee leiab, et ainus mõistlik ühine lähenemisviis kohaldatavate õigusaktide lahknevuste negatiivse mõjuga võitlemisel oleks võtta vastu ühtlustavad õigusaktid, mis on suunatud ebaausate kauplemistavade kasutamise vastu (17. küsimus).

5.2 ELi tasandi jõustamismehhanismid

5.2.1 Komitee nõustub komisjoni väitega, et ELi tasandil puudub praegusel hetkel konkreetne jõustamismehhanism ebaausate kauplemistavade võitlemiseks. Lisaks on komitee veendunud, et kui soovitakse ületada hirmufaktor, siis peab riiklikele ametiasutustele andma selles valdkonnas voli omal algatusel tegutseda, võtta vastu anonüümseid või mitteametlikke kaebusi ja kehtestada sanktsioone (18. küsimus).

6. Ebaausate kauplemistavade liigid

6.1 Komitee on nõus, et ebaausad kauplemistavad esinevad toiduainete ja muude kaupade tarneahelas, kuid on eelnevat silmas pidades veendunud, et olukord on kõige troostitum supermarketite tehingutes VKEdest tootjatega.

6.2 Tootevalikusse lisamisega seoses ei ole üldse veel selge, mida arvata tasust, mida võimalik tarnija toote müügiavalikusse lisamise eest peab maksma. Valdaval enamikul juhtudel ei anna tasu maksmine – mis on esimene vajalik tingimus mis tahes kommertstehingute puhul – tarnijale mingit garantiid, et ostja ka tegelikult asjaomased kaubad müüki võtab ning teda mis tahes põhjusel nimekirjast välja ei arva.

6.3 Tarnija mahahindlus on praegu suurte jaemüügikettide puhul tavaline. Komitee suhtub nende üldisesse kasusse pehmelt öeldes teatud kahtlusega. Ühest küljest sümboliseerivad tarnija mahahindlused tegeliku domineeriva positsiooni ärakasutamist, sest sageli peidavad nad endas palumata ja fiktiivseid teenuseid, teisest küljest tingivad nad märkimisväärse läbipaistvuse puuduse tulude jaotuse osas. Tarnija mahahindluste olemasolu tähendab, et tarnijatel (ja välisvaatlejal) on väga raske kindlaks teha, kui palju on neile tarnitud kaupade eest tegelikult makstud. Tegelikult sõltub tellimuse esitamine kaupade tarnimiseks ostja pakutavate teenuste vastuvõtmisest. Komitee on seisukohal, et tasu ostja poolt tarnijale pakutavate tegelike ja õigustatud teenuste eest peaks sisalduma toiduaine ostuhinnas.

⁽⁶⁾ Prantsusmaa konkurentsipoliitika peadirektoraadi tarbijaküsimuste ja pettuse vastu võitlemise üksuse teave.

6.4 Komitee vastused roheline raamatu selles osas veel vastamata küsimustele:

- 19. küsimus. Lisaksime ebaausate kauplemistavade loetelusse palumata ja fiktiivsete teenuste eest tasumise, ülemääraselt kõrged tasud tegelikult osutatud teenuste eest ning äririski ja turustuskulude ülekandmise tarnijale.
- 20. küsimus. Ebaausate kauplemistavade loetelu on seda laadi tegevuse vastu võitlemisel möödapääsmatu. Loetelu tuleks loomulikult pidevalt ajakohastada. Ent sellest üksi ei piisa. Sõnastada tuleb võimalikult lai ebaausate kauplemistavade määratlus, mis hõlmab kõiki juhte, mis ei vasta hea äritava laiale määratlusele mõistete „heauskne” ja „lepinguline tasakaal” seisukohalt ega asjaomaste majandussektorite ühistele äritegevuse eeskirjadele.
- 21. küsimus. Komitee arvab, et kogu tarneahela iga lüli peaks kandma ise oma loomulikud kulud ja riskid ning saavutama nõnda õiglase osa üldises marginaalis. Teisisõnu peaks tootja kandma tootmisega seotud kulud ja riskid ning jaemüüja müügiga seonduvad.
- 23. küsimus. Komitee leiab, et head tavad peaksid kajastuma ELi tasandi raamistikus.
- 24. küsimus. Komitee on veendunud, et siduv õigusakt, näiteks määrus, tuleks vastu võtta ELi tasandil.
- 25. küsimus. Komitee arvates ei pöörata rohelistes raamatus piisavat tähelepanu sellele, millist mõju avaldavad ettevõtjate vahel kasutatavad ebaausad kauplemistavad tarbijatele ja riikide majandushuvidele.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis hääletuse tulemusel sai vähem kui neljandiku häältest (kodukorra artikkel 54, lõik 3):

Punkt 1.10

Muuta järgmiselt:

„1.10 Komitee arvab, et mitmes liikmesriigis ebaausate kauplemistavade piiramiseks vastuvõetud seadused peegeldavad fakti, et praegune olukord on lubamatu. Kuigi need seadused ei ole eri põhjustel andnud rahuldavaid tulemusi, oleks vale öelda, et saavutatud ei ole üldse midagi. Üks õnnestumistest on suurem läbipaistvus tulu jaotamisel. Ent läheb veel kaua, enne kui saavutatakse läbipaistev hinnakujundus ning tehakse lõpp ning lõpu tegemine eriti jultunud väljapressimistavadele.”

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.”

Hääletustulemused:

Poolt: 54
Vastu: 63
Erapooleteid: 27
